

POSEBNA IZDAJA

primorski dnevnik

PRIMORSKI DNEVNIK
je začel izhajati v Trstu
13. maja 1945, njegov
predhodnik PARTIZANSKI
DNEVNIK pa 28. novem-
bra 1943 v vasi Zakriž
nad Cerknim, razmnožen
na ciklostil. Od 5. do 17.
septembra 1944 se je ti-
skal v tiskarni »Doberdoba«
v Govcu pri Gorenji Trebu-
ši, od 18. septembra
1944 do 1. maja 1945 v
tiskarni »Slovenija« pod
Vojakim pri Idriji, do 8.
maja 1945 pa v osvoboje-
nem Trstu, kjer je izšla za-
dnja številka. Bil je edini
tiskani partizanski DNEV-
NIK v zaslužjeni Evropi.

TRST
Ul. Montecchi 6 PP 559
Tel. (040) 794672 (4 linije)
Tlx 460270
GORICA
Drevored 24 maggio 1
Tel. (0481) 83382 - 85723
ČEDAD
Stretto De Rubele 20
Tel. (0432) 731190

Postnina plačana v gotovini
Abb. postale 1 gruppo

Cena 500 lir - Leto XL. št. 120 (11.843)

Trst, ponedeljek, 21. maja 1984

Enotno, dostojanstveno in odločno

Mi smo tu!

»Mi smo tu!« je zakričal naš
kraški pesnik pred desetletji
in »Mi smo tu!« smo včeraj iz-
pričali na goriškem Trstniku.
Od vsepovsod smo se zbrali:
iz Kanalske doline kolona av-
tomobilov, iz Rezijske, s številni-
mi avtobusi in avtomobilskimi
kolonami. Premaknila se je
sončna Goriška, Kras z okoli-
co, odzval se je Trst.

Po raznih podatkih in oce-
nah nas je bilo preko petnajst
tisoč. To je prva, prepričani
smo najvažnejša, ugotovitev.
Je dejstvo, s katerim moramo
v prihodnosti računati sami in
tudi drugi. Slovenci v Italiji
smo subjekt. Kadar hočemo,
zmoremo jasen odločen na-
stop. Ne demogoški, a poln
samozavesti in prepričanja.

Manifestacija je bila enotna,
potekala je točno v skladu z
dogovori v enotni delegaciji,
kar priča o visoki stopnji za-
vesti o nujnosti organizirane-
ga enotnega nastopanja in kar
je utrdilo sicer staro, toda še
kako veljavno načelo, da je
samo v enotnosti moč. Enot-
ne so bile oznake, simboli, ge-
sla. Šest govornikov, ki so po-
vedali, kar nas vse teži, je go-
vorilo v bistvu enak jezik za-
htev, obtožb in pričakovanj.

V Gorici na Trstniku smo se
zbrali v izrednem številu de-
lavci, kmetje, uradniki, bivši
partizanski borci in aktivisti,
toda prevladovala je mladina.
To je bil resnični praznik naše
prihodnosti. Mladina je orga-
nizirala posebni vlak, večino
avtobusov, plakativala, stražila
in varovala, da je teklo vse v
redu, v ozračju varnosti in za-
dovoljstva.

Goriški shod je bil resnični
praznik mladosti, vere in upa-
nja, borbenega zagona. To ni
bil zaključek, niti pričetek, je
pa važen mejnik v naporih in
v boju za boljši jutri.

Posebna številka »Primorske-
ga dnevnika« o enotni manifesta-
ciji je izredna, tretja dosedaj. Pr-
va je izšla ob smrti predsednika
Tita, druga lani, ob fašističnih
napadih po naših vaseh. Napi-
sali, postavili, tofografirali, ti-
skali in raznosili so jo časnikarji,
fotoreporterji, stavci, tiskarji in
drugi uslužbenci Primorskega
dnevnika in ZIT povsem brez-
plačno. Delali so v nedeljo, da
bi učinkovito prispevali k uspe-
hu našega skupnega boja.

Kolektiv »Primorskega dnevnika«
in »Založništva tržaškega tiska«

Brzovjavke Pertiniju...

Slovenci v Italiji, enotno zbrani na javni manifestaciji v Gorici ne glede na svoje politično in ideološko prepričanje, bi Vam radi izrekli svoje priznanje kot vzornemu varuhu ustavne zakonitosti in vztrajnemu borcu za demokracijo vseh državljanov.

Slovenska manjšina se že štiri desetletja demokratično bori za uresničitev in izvajanje ustavnega določila o jezikovnih manjšinah in za spoštovanje mednarodnih pogodb, ki jo neposredno zadevajo. Obračamo se zato na Vas, gospod Predsednik, z željo, da bi ponovno posegli pri vladi in zbornicah, da bi se vendarle začela brez nadaljnjih zavlačevanj parlamentarna pot zakona o globalni zaščiti vseh Slovencev, ki živijo v tržaški, goriški in videmski pokrajini. Slovenci želimo tudi, da bi v imenu demokratičnega duha, ki preveva ustavo, zavrnili vse poskuse teritorialnega in vsebinskega omejevanja pravic, ki naj bodo odraz demokratičnosti italijanskega naroda.

...Craxiju, Jottijevi in Cossigi

Slovenska manjšina se že štiri desetletja bori z demokratičnimi sredstvi za uresničitev in izvajanje ustavnega določila o jezikovnih manjšinah ni za spoštovanje mednarodnih pogodb, ki jo neposredno zadevajo. Obračamo se na Vas, gospod predsednik, z željo, da bi se začela brez nadaljnjih zavlačevanj parlamentarna pot zakona za globalno zaščito Slovencev, ki živijo v tržaški, goriški in videmski pokrajini. Želimo tudi, da bi v imenu demokratičnega duha, ki preveva ustavo, zavrnili vse poskuse teritorialnega in vsebinskega omejevanja pravic, ki naj bodo odraz demokratičnosti italijanskega naroda.

Petnajst tisoč se nas je zbralo včeraj na sončnem goriškem Travniku

Na goriškem Travniku je bil včeraj en sam, radosten praznik. Razlikoval se je od vseh, ki smo jih vajeni in hkrati izžareval ožračje, ki smo ga vajeni z naših proslav, svečanosti, vaških praznikov, sprevedov in starodavnih običajev. Strnil je mlado in staro, znane in manj znane obraze iz našega vsakdana, Benečane in Miljčane, Križane in Rezičje, Doberdobce in Bazovce.

Navdušenje, ki se je med nami ustvarilo na zbirališčih širom po deželi, se je stopnjevalo vse do Gorice in mesto se nam je zdelo prijaznejše kot ponavadi, ko smo zbrani stopali proti njegovemu največjemu trgu. Travnik je oživel s slovensko govorico, z zvoki naših godb in z malokatero solzo radosti. Sprostil je naša pričakovanja in presenetil neprizadetega opazovalca ob robu.

Tisoči in tisoči, še in še razgretih obrazov. Tudi vreme je praznovalo.

Zahvala enotne slovenske delegacije

Enotna slovenska delegacija se toplo zahvaljuje slehernemu slovenskemu človeku, ki je z navdušenjem prispeval k izrednemu uspehu skupne slovenske manifestacije na goriškem Travniku. S svojim trudom, organizirano in posamičnim pristopom smo Slovenci dokazali visoko stopnjo zavzetosti in privrženosti skupnemu cilju boja za priznanje naših pravic.

Prepričani smo, da bomo to zavzetost in angažiranost dokazali tudi v bojih, ki nas še čakajo.

Izrekamo nadalje priznanje vsem italijanskim demokratom, ki so s svojo prisotnostjo na manifestaciji dokazali solidarnost z našim bojem.

ENOTNA SLOVENSKA DELEGACIJA

Brez Slovencev Gorice ni!

Gorica je včeraj živela. Ob nedeljah, še posebno, ob spomladanskih, tako zaspajo in zapuščeno mesto, je bilo včeraj vse polno ljudi, ki so, potem ko so parkirali tu pa tam svoja vozila, prihajali na Travnik, da bi tam prisostvovali manifestaciji kakršnih Gorica pomni le malo.

Koliko nas je bilo včeraj na Travniku? Deset tisoč, petnajst tisoč? Težko bi izračunali točno število naših ljudi, ki so prišli od vseposod, iz mest ter s podeželja, da bi tu, na tem trgu, na tem Travniku, kjer so pred 270 leti rabljali razčetrverili voditelje tolminskega punta, slovenske kmete, izpričali, da hočemo biti in ostati Slovenci, da nočemo nikomur vsiljevati ničesar, da pa hočemo, da se spoštuje ustava italijanske republike.

Travnik je večkrat prizorišče sindikalnih shodov, tako tistih, pri katerih je zainteresirana ena sama kategorija delavcev, kot tistih splošnega pokrajinskega značaja. Voditelji enotne sindikalne zveze CGIL, CISL, UIL, Pini, Bon, Colautti in Barone, ki so, skupno z drugimi, včeraj uradno zastopali goriške delavce na tej manifestaciji, so z nami ugotovili, da njim ni še nikdar uspelo spraviti toliko ljudi na Travnik ob priliki sindikalne manifestacije.

Bilo nas je zares veliko. Naših mladih in odraslih niso prestrašili zli namigi, grožnje, oporekanja, odkloni zadnjega trenutka, očitki, da se gremo izolacijo, ko se zbiramo na Travniku. Prišli smo od vseposod. Častitljivi starčki so bili včeraj na Travniku zadovoljni, da vidijo toliko znanih obrazov in toliko mladih, ki govorijo slovensko. Mladi, ki so v prejšnjih večerih

lepili plakate in delili letake ter so tudi v noči od sobote na nedeljo varovali Kulturni dom in druge sedeže slovenskih društev v Gorici, so bili včeraj zjutraj zadovoljni, da so videli zbranih toliko ljudi, predvsem pa njihove mlade vrstnike s Tržaškega in iz videmske pokrajine. Videli smo ljudi, ki so s ponosom gledali transparente v slovenskih barvah in s slovenskim besedilom.

Ljudi je bilo na Travniku polno vseposod: na osrednji ploščadi pred odrom, za odrom, kjer so ljudje stali v senci, na pločniku pred prefekturo, kjer ni običajno ljudi, na Pacassijevem Neptunovem vodnjaku, s katerega so nekateri slikali množico na trgu, na zeleni trati okrog tega vodnjaka so se igrali otroci, ki so prišli s starši na manifestacijo.

Naši ljudje, ki so prišli na manifestacijo, niso nikogar motili. Le kaka stara zakrknjena šovinistka je godrnjala, ker je čula toliko slovenskih besed. Mestni redarji, ki so urejali promet, in so to delali zelo vestno ter jih moramo pohvaliti, so našli v slovenskih vozniških disciplinirane šoferje.

Goričani smo se prejšnji večer »le smehljali šaljivim« letakom nekakšnega odborčka za varovanje nekaterih svetih tradicij, ki so jih trosili z letalom nad mestom. Dobro smo vedeli, da tem ljudem ne preostaja nič drugega, saj ne bi bili najbrž dobili ljudi, ki bi te letake delili po mestu. Tudi mislovci so v svojem protislovenskem besu ostali osamljeni in vsaj kar je bilo goriških mislovcev so bili tudi nenevarni. Zato so grozili, da bodo pripeljali črno pomoč iz Trsta, iz Padove in ne vem še odkod.

Zaprepastila pa nas je odločitev goriškega občinskega odbora in nekaterih okrog njega, da odklanja našo manifestacijo. Kaj moramo biti krotki in ubogljivi, da nas bodo nekateri teh ljudi spoštovali? Zato ni bilo niti nič čudnega, če ni bil noben član ožjega občinskega odbora prisoten na Travniku.

Pravili so, da Gorica lahko živi brez nas, Slovencev. Pozabljali so in pozabljajo, da je Gorica nastala kot slovensko naselje, kot pove tudi njeno ime. Pozabili so, da je slovenski življenjski v Gorici vedno živel v prijateljskih odnosih s furlanskim in italijanskim, pozabili so, da prijateljstvo ne pomeni, da mora nekdo imeti vse pravice, drugi pa si jih samo lahko želi. Slovenci v Gorici smo bili dobri takrat, ko smo služili tujemu gospodarju. Ko smo hoteli postati samostojni, in smo to tudi postali, na gospodarskem, kulturnem, političnem, vsakdanjem življenjskem področju, takrat smo nekaterim postali nevarni. Slovenci na tej strani meje smo bili dobri takrat, ko smo se lahko zadovoljili z drobtinicami, Slovenci z druge strani meje so bili dobri takrat, dokler so nosili vreče dinarjev v goriške trgovine. Ko pa nekaj zahtevamo, zahtevamo samo to, kar vsakemu državljanu italijanske republike zagotavlja demokracija, ustava, takrat pa smo za nekatere »nerazumni in avanturisti«. Naj ljudje z zastarelo mentaliteto kar ostanejo pri svojem. V Gorici pa se bodo morali, še zlasti po nedeljski manifestaciji, dobro zavedati verza iz nekdanje slovenske pesmi, ki so jo pred prvo svetovno vojno peli naši predniki na svojih narodnih prireditvah: »Brez Slovencev Gorice ni!«.

Reka slovenskih ljudi od Rdeče hiše do Travnika

Na parkirišču pri Rdeči hiši je ob 10. uri že mrgolelo ljudi. Prišli so s Tržaškega z avtomobili in avtobusi (prispelo jih je kakih 30 iz mesta in okoliških vasi). Po nekaj minutah so že zadoneli zvoki proseške godbe na pihala; sledila jim je ricmanjska, nato še nabrežinska.

Ko se je začela reka ljudi pomikati proti Travniku, je prišlo do manjše-

»Zahtevamo samo to, kar nam pripada« je pisalo na njem. Zadaj sta plapolala še plav in bel transparent. »Pravice so, ali jih ni«, je opozarjal. Po trebenski godbi je med valovi ži-

ve reke »udarila« še nabrežinska godba in tako se je, koračnico za koračnico, nadaljevalo vse do Trga sv. Antona.

Tu so hoteli organi javnega reda

spet odstraniti slovenske napise. Ni jim uspelo. Trebenski godci so kar naprej vztrajali s koračnicami in vsak poskus, da bi jih utišali, je bil zaman. Njihova pesem se je razlegala do Trga Cavour in še naprej po Raštelu.

Za godbami so vihrali transparenti in prapori. Nemogoče je, da bi jih vse posebej omenili. Plapolal je prapor PD Mačkolje, KD Vodnik se je predstavljalo z napisom, Društvo slovenskih likovnikov je imelo velik transparent, prav tako Majenca, deklški zbor Devin, Fantje izpod Grmade, ŠD Mladina, KD Rdeča zve-

Ko zapiha veter se drevo zave svojih korenin

(učiteljšče Gregorčič Gorica)

zda, predstavnika ŠK Kras in Združenja prostovoljnih gasilcev Breg sta nosila prapor.

Transparent Slovenskega stalnega gledališča je imel pomenljiv napis; samo tri besede: »V skupnem boju!«.

Prav to smo bili mi včeraj na goriškem Travniku.

Ponosen sem, ker sem Slovenec

(trgovski zavod Žiga Zois Gorica)

ga incidenta: policisti niso dovolili razviti ljudem transparentov in društvenih praporov (tudi teh je bilo še kar precej). Sam goriški kvestor je prepovedal proseške godbe, da bi zaigrala na cesti, češ da ni bilo dovoljenja za spreved.

Ta izgovor, formalno neoporečen, je utišal instrumente naših godb le za nekaj desetmin metrov. Komaj je truma slovenskih ljudi zavila v levo, v Ul. D'Alviano, se je med zelenim drevjem že oglasila slovenska koračnica. Zaigrala jo je trebenska godba Viktor Parma. Za godbo je bil visoko dvignjen rdeč transparent.

Ob 11.30 se je pričel uradni del manifestacije, pomemben, a le del vsega, kar smo doživljali pred in po njem. Množica je zbrano spremljala jedrnat poseg šestih govornikov, predstavnikov komponent enotne delegacije Slovencev v Italiji in jih večkrat prekinila s spontanimi ploskanjem. Savina Remec, ki je povezovala program, je za njimi prebrala telegrame, ki smo jih z manifestacije naslovili na predsednika republike Pertinija, predsednika vlade Craxija, na predsednika senata Cossigo in na predsednico poslanske zbornice Nilde Jotti. Takoj nato pa je zadonela slovenska pesem, puntarska »Le vkup, uboga gmajna«. Njeni zaključni zvoki so se zlili z aplavzom, ploskanjem kar ni hotelo biti konca. Bil je to aplavz odobravanja, zadovoljstva. Še smo se zadržali na trgu, čeprav je bilo uradnega dela manifestacije konec. Izmenjali smo si vtise, se dogovarjali kam na kosilo, kam na izlet.

Ko so odšli še zadnji udeleženci, so skavti in prostovoljci očistili trg vsega, kar niso mogli požreti prepolni koši za odpadke. Trg je za nami ostal tak, kakršnega smo zjutraj našli.

Mirno in radostno je poteklo enotno zborovanje Slovencev v Italiji. Omikano in odločno. Vsi komentarji so si bili edini: naš praznik je uspel. Bil je prav tak, kakršnega smo si želeli.

Če je treba še puntarji

»V nedeljo vsi na Travnik, v Gorico!« so vabili letaki, transparenti, pozivi in topla beseda, ki je šla od ust do ust, od vasi do vasi, od mestne četrti do mestne četrti. In odgovor je bil: »Seveda bom šel, moram na goriški Travnik.« Kot da bi se slovenska zavest pomaknila za stoletja nazaj, zavest, ki kliče stoletja in vsakega sili, da jo izpriča, da je sam glavni akter zgodovinskega dogodka.

Tako so se pred poldrugim stoletjem in več zgrnili tolminski puntarji na Travnik, čeprav takrat poraženi, tihi, vendar z upornim srcem, da s svojo nepotešljivo bolečino izkažejo svojo predanost upornim voditeljem, ki jih je na goriškem trgu čakala smrt. Tokrat nas je na Travniku tudi gnil svet ideal resnice, volja, da naš človek s svojo prisotnostjo porazi krivico — neizpolnjene obljube.

In tako so se v Gorico vile dolge kolone avtomobilov, avtobusov. Zaradi tega so se odhodi vrstili z vseh področij našega narodnostnega ozemlja: od Trbiža do Milj. Množica je prišla v Gorico, ne kot poražen puntar, ampak kot svobodni ljudje, ki zahtevajo tisto, kar jim po človečanski morali in ustavni listini pripada.

Že pred 9. uro so trgi po naših vaseh včeraj zašumeli. Ljudje so se zbirali, stopili v avtobuse ali osebne avtomobile, s seboj so imeli transparente in borbena srca. Tako je bilo v Miljah, a tudi po breških vaseh, kjer je bila udeležba pred odhodom v Gorico množična. V Dolini, Boljuncu, Borštu, pri Domju, v Ric-

manjih so se številni vaščani zbrali in se odpravili na goriško manifestacijo.

Tudi prebivalci vasi vzhodnega Krasa, in sicer iz Bazovice, Padrič, Gropade in Trebč so se na včerajšnjo manifestacijo na Travniku množično odzvali. Vasi so se skoraj izpraznile. V dolgi koloni s tremi av-

tobusi in številnimi avtomobili so krenili proti kraju manifestacije.

In tako od povsod, iz vseh ostalih vasi, ki jih zaradi skopo odmerjenega prostora ne moremo navesti, zaenkrat naj le tiste, o katerih je prišlo obvestilo v redakcijo. Tako je na primer s Proseka in Kontovela krenil avtobus, v katerem so bili

tudi godbeniki, ki so najprej zaigrali dve skladbi pred Soščovo hišo in šli nato na zborovanje. Tudi tu dolga kolona avtomobilov.

Prav tako so se ljudje zbirali na trgu v Mavhinjah, od koder je krenil avtobus v Gorico. Kot nam je povedala organizatorica Nadja Legiša-Umek, je navdušenje Mavhencev za enotno manifestacijo raslo počasi, a prav v zadnjih dneh se je zanimanje »vžgal«. Kot je bilo »stoplo« in polno vneme po vseh ostalih vaseh in središčih zahodnega Krasa.

Niti mesto ni mirovalo. Na starem mostu pod opuščeno železniško progo so se nekaj pred deveto uro začeli zbirati šentjakobčani obeh kulturnih društev, starši srednje in osnovne šole. Zbralo se jih je lepo število, še več Slovencev iz tega mestnega predela pa je bilo na Travniku.

Barkovljani, Gretaerji in Rojančani so se izdatno pred napovedanim časom zbrali na parkirišču ob portiču, se lepo organizirano postrojili v avtokolono, nato pa brez vsakega zapleta odpeljali. Na čelu kolone je vozil kombi Tržaškega pomorskega kluba Sirena, brž za njim do kraja zaseden avtobus.

Podobe z Goriškega so bile posevne enake tem in tudi potovanje Benečanov je teklo brez vsakršnih zastojev.

Bedna vsebina letaka »Lege Nazionale« Kdo so resnični provokatorji?

Goriška »Lega Nazionale« je smatrala za potrebno, da se je ob mogočni enotni manifestaciji Slovencev v Italiji oglasila z letakom, ki v navidez umirjenem tonu nekako poziva Slovence, naj »ne nasedajo provokatorjem« in naj »ne napravijo desetletij plodnega sodelovanja«. Ob tej bedni potezi ne bi imeli posebnih pripomb, razen te, da se prav Lega Nazionale ni najbolj izkazala na področju enakopravnega sodelovanja med Italijani in Slovenci. Najboljši odgovor pa je dala sama goriška manifestacija: zahteva po globalni zaščiti je zahteva vseh Slovencev, ne pa zamisel nekih »provokatorjev«. Tisti, ki izzivajo, se niso udeležili včerajšnjega shoda: na Travniku jih prav gotovo ni bilo. Ni izključeno, da so se zbrali na sedežu »Lega Nazionale«.

Slabost zaradi vročine

Med manifestacijo je tri priletne udeleženke zaradi prevelike vročine zalejale slabost. Dr. Borut Spacal jim je takoj nudil prvo pomoč, takoj zatem pa jih je rešilec Zelenega križa prepeljal v bolnišnico. Njihovo zdravstveno stanje ne vzbuja zaskrbljenosti, vsekakor jim voščimo takojšnje okrevanje.

Z motorjem, črno zastavo in mrtvaško glavo

Po goriških ulicah se je pojavil, medtem ko je na Travniku potekala manifestacija, v dokaj čudni opremi z motorjem, s črno zastavo z mrtvaško glavo, menda sam Grilz, ki pa je kmalu sprevidel, da je najboljše in najbolj pametno, če se takoj umakne. Zabeležiti velja tudi vest o dveh avtomobilih tržaške registracije, v katerih naj bi bili fašistični pobalini. Tudi ta dva avtomobila sta kaj kmalu izginila.

Policija identificirala šest ljudi

Policijski organi so identificirali 6 oseb zaradi lepljenja plakatov na nedovoljenih mestih.

To bi bilo o javnem redu v zvezi z manifestacijo tudi vse. Seveda s tem ni rečeno, da se ne bodo fašistični razgrajči lahko oglasili že danes ali v prihodnjih dneh, saj je znano, da znajo biti hudo zahrbtni. Ohraniti velja torej največjo budnost.

Beneški Slovenci v en sam glas Sedaj ne bodo mogli več trditi, da nas ni

GORICA — »Ganljivo je,« je rekel in že naslednja beseda mu je zastala v grlu, kjer ga je stisnilo. Ni mogel več nadaljevati. Tudi oči so se mu orosile. Stopal je v skupini SSlovencev iz tiste pokrajine, kjer je boj za narodne pravice najbolj trd. Ko se je sprevod Beneških Slovencev ustavil, je Marino Vertovec, profesor na videmski gimnaziji, tokrat brez čustvene vznesenosti takole nadaljeval: »Že leta sem razmišljal o tem, da bi bilo prav, če bi odkrito nastopili, da bi naša ideja prišla med množice. Če izključimo Kamenico, ki je bila izrazito beneška, se je danes zgodilo prvič, da smo se Slovenci videmske pokrajine množično pridružili ostalim Slovincem, v Italiji.«

Ko so Beneški Slovenci prišli na Travnik, je bil trg še povsem prazen. Prišli so četrte ure pred uradno napovedjo pričetka manifestacije, kot bi hoteli reči: »Tudi mi smo tu, pogledajte nas in se prepričajte, da poslej ne boste več dvomili.« Ustavili so se pred prefekturo in ponosno dvignili svoje transparente z napisi, da zahtevajo globalni zaščitni zakon tudi zase in da hočejo slovenske šole. Razkazovali so polemične povečane razglednice, odposlane italijanskim politikom naj odprejo oči in

vidijo, da Beneški Slovenci obstajajo. Igralci Beneške igralske družine pa so nosili napis »Pustite nam rože po našim sadit.« Njegova vsebina je več kot jasna. Lahko bi celo rekli, da ta verz, po katerem se imenuje prvovrščena pesem prvega festivala Beneške plesni v Ljesah, zveni kot geslo in kot program hkrati.

Na čelu beneškega sprevoda je šel Izidor Predan. Na prsih je nosil naslikanega polža z napisom »Naše pravice«.

Številni čitatelji - udeleženci manifestacije so nam iskreno čestitali zaradi uspele prve strani nedeljskega »Primorskega dnevnika«. Spraševali so nas, čigava je zamisel in izvedba. Verze Kosovela je izbral Marko Kravos, grafična zamisel in umetniška izvedba je delo Klavdija Palčiča.

Seveda pa je bila notranjost vlaka ena sama »akcija«. Treba je nabirati listke, okvirno videti koliko nas

Še dolgo pred odhodom posebnega vlaka v Gorico je bilo vzdušje na tržaški železniški postaji nepopisno. Slovenska šolska mladina je prihajala v večjih in manjših skupinah ter nosila transparente in še marsikaj drugega, mnogo od njih pa je imelo trak varnostnega reda. Po drugi strani pa so prihajale cele družine, v glavnem iz mesta in neposredne okolice, se pri najbližnjemu »vodji posebnega vlaka« (teh je bilo dosti) pozanimale, kje in kdaj je odhod in če je vse v redu, nato pa se urno odpravile na sedmi peron, kjer je bil vlak že dalj časa zelo »živ«. Najbolj živ vtis pa so dajali tržaški skavti (ki so se v Gorici združili z goriškimi), ki so mnogoštevilni, bilo jih je kakih sedemdeset, prišli v krojih, in s svojimi znaki in zastavami, od najmlajših pa do »najstarejših«, ki so seveda tudi bili vsi mladi, veselo čebljali na peronu.

Seveda pa je bila notranjost vlaka ena sama »akcija«. Treba je nabirati listke, okvirno videti koliko nas

je, sicer pa bomo to storili po Križu, ko se bo vlak zadnjič ustavil in sprejel vase še zadnjo skupino Slovencev, treba bo še odvijati transparente, vsi so se dajali z nekimi opravili.

V trenutku odhoda vlaka je vladal v notranjosti »jeklene pošasti« popoln »Babilon«. Koliko nas je? O-koli sedemsto. Si gotov? Prav gotov. Kdor se je hotel prebiti z enega na drugi konec vlaka, da bi novinarsko »otpal vzdušje«, ki tu vlada, mu je bilo to povsem onemogočeno, saj je omagal na pol poti. Preveč je bilo ljudi, preveč mladine, ki

je hitela iz enega vagona v drugega, preveč spročenih in veselih in »hitečih« ljudi, ki so pač morali nekaj delati.

Nekaj števil? Šolske mladine je bilo okoli tristo, listke so nabirali že po šolah, mestnih družin, skavtov, planincev SPDT, ki so skupno z mladinci vodili vlak, pa še za drugih tristo.

Prva postaja: Križ. Vstopi petdeset veselih obrazov. Vižvolje spet kakih dvajset. Vsi skupno na skupno pot, mlajši, starejši, vsi v Gorico, kjer se je »vesela pešpot« od postaje do Travnika še nadaljevala.

še več bi nas bilo, če se izseljenci ne bi z avtobusom odpeljali na izlet k Plitvičkim jezerom. Premostili smo strah in pričeli javno izpostavljati naše pravice. Tu smo kot eno vsi, od Milj do Kanalske doline. Pokazali smo, da smo živi. To je velika stvar. Opredeljujejo pa to stvar tudi naši napisi, s katerimi zahtevamo slovensko šolo, globalno zaščito in s katerimi opozarjamo Biasuttija, naj ne laže več, kadar govori o nas.«

Profesor Banchic: »Doslje smo o sebi le pisali. Poglobljali smo se v našo zgodovino in dopovedovali drugim, kdo smo in kaj hočemo. Nihče nas ni poslušal in upošteval. Po vsem tem nam je postalo jasno, da moramo stopiti na plan in pokazati, koliko nas je, da so z nami tudi mladi in kaj hočemo.«

Kanalska dolina je bila prisotna z zastopstvom trinajstih oseb. »Tu smo tudi mi, s svojo na transparentu zapisano zahtevo po globalni zaščiti, je dejal Niko Ehrlich. Upam, da bo manifestacija prinesla, kar od nje pričakujemo, se pravi, da bodo v Rimu sprejeli naše zahteve. S seboj v Gorico prinašamo voščila sonarodnjakov iz Koroške, s katerimi smo se včeraj pogovarjali o naših vprašanjih.«

Riccardo Ruttar je v svoj fotoaparati hotel ujeti čimveč trenutkov tega velikega dne. »Zadovoljen sem, da je

toliko ljudi, posebno mladih. To je izvrstna osnova za naprej,« je dejal.

Še in še vtisov bi lahko priobčili. Povedali so jih nekdanji izseljenci, ki so pokonci držali svoj transparent, opisali nekdanji partizani, ki se veselijo, ker vidijo v mladih nadaljevanje svojega dela. Nenazadnje so nam jih posredovali tudi mladi beneški fantje in dekleta, ki so prišli na Travnik z radostjo v očeh in s spročenostjo v prsih, kot da je šlo za nekaj povsem običajnega. Taka je mlada generacija, ki se oblikuje v beneških kulturnih društvih.

Krasno, lepo, nujno, potrebno in koristno. Če so doslej govorili, da nas ni, bodo poslej morali svoje obnašanje spremeniti in priznati, da smo,« je profesor Pavel Petričič rekel kratko in jedrnat.

Ob njem je stala podpredsednica senata Tedesco, ki je prišla k nam, da bi podprla zlasti boj Beneških Slovencev in da bi na deželi premaknila stvari nam v prid.

Bolj kot sem jim dopovedovala, da sem prišla v deželo Furlanijo - Julijsko krajino samo za to, da podprem vaš boj za globalno zaščito, bolj so me moji gostitelji na deželi skušali speljati na druga področja. O vaši manifestaciji lahko rečem enostavno samo, da je bila pretresljiva. Posebno se mi je vsedla v srce vaša pesem.«

Govori predstavnikov slovenske enotne delegacije na goriškem shodu Zahtevamo le to, kar nam jamči ustava

Govorniški oder med včerajšnjo mogočno enotno manifestacijo v Gorici

Predstavnik Slovencev videmske pokrajine Viljem Černo

Slovenci pod Matajurjem in Kaninom potrjujemo da smo in hočemo ostati še naprej Slovenci!

Slovenci videmske pokrajine vedno bolj razkrivamo svetu in oblastem našo zgodovinsko osebnost: rodno Slavijo in pravimo, da ne umolknemo, da se pozivljamo!

Dovolj so nam rezali vezi narodne samozavesti, dovolj je bilo sumničenj in oporekanj!

Vprašamo se: ali je Italija dežela svobode, ko Slovenci ne smejo biti Slovenci kot naraven odnos.

Nas — Beneške Slovence, prikazujejo kot Italijane, ki doma uporabljamo slovensko narečje, zato nam oporekajo priznanje statusa manjšine, da nas prisilijo zavrniti rodno besedo.

Vendar Slovenci videmske pokrajine ubiramo pot potrditve značaja našega slovenskega teritorija, branimo solidarnostno povezanost med vsemi Slovenci kot naraven odnos.

Jemljemo svojo usodo nase in sprožamo proces emancipacije, ki je pokazal premike v nekaterih občinskih upravah in v krajevni Cerkvi.

Odkrivamo, da se naše ljudstvo drži svoje slovensčine, kakor kakor svoje skromne zemlje, ki jo trdovratno brani.

Pravimo, da nas ni osrečil, kdor nam je preko 118 let skušal ubiti domišljijo in nam obljubljal kruha in polno sklado;

kdor nam je hotel iztrgati izročilo in izpodbiti narodno identiteto; kdor nam je potujčeval rojake in zemljo;

kdor je razprševal naše ljudi po svet, ker je zatiral bratsko sožitje in vse, kar je bilo slovenskega.

Danes delovanje kulturnih društev Slovencev v videmski pokrajini vzbuja navdušenje za domači slovenski jezik kot za umetnino, ki živi v ljudstvu.

Nove ideje se prelivajo med ljudi okoli Tera, Nediže, Režije in Kanalske doline, ki kličejo odgovorne oblasti,

naj odprejo vrata temu premoženju, naj izbrišejo madež naše zaočalosti, naj spoštujejo idejo slovenstva, kot manifestacijo duha in ustvarjalne moči, ker tudi Slovenci v videmski pokrajini hočemo postati enaki z enakimi.

Naj se torej uredi z zakonom naš položaj! Pred nami ni izbir: ali čas bolečega propada ali trde in uporne rasti!

Doslej je italijanska republika pozabila na nas, ni nam izboljšala ekonomskega stanja, ni nam zagotovila legalnih priznanj! Branila je in brani odpor do našega rodne jezika, do naših slovenskih interesov, kar kali možnost demokracije in vabi k nacionalni brezbriznosti.

Zato smo večkrat prisiljeni izpričati zanikano identiteto.

Sami Beneški Slovenci si moramo razkrivati resnico o rodnem izvoru, o prvobitnem elementu manjšinske zavesti, ker naša izobrazba je sad samo italijanske šole, ki pri nas ustvarja nepismenost glede materinščine.

Pri nas se ustvarja nacionalistično pojmovanje življenja ki tvori nevednost in nepoučenost o Beneških Slovencih.

Ustava sama nam ne zagotavlja konkretnih pravic. Obravnavajo nas

kot folklorno zanimivost, posegajo v analizo razdrobitve v večje število govoric, težijo nas obdržati na najbolj ponižni ravni. Nočejo nas priznati kot Slovence, ampak kot neimenovano skupnost!

Nam Slovincem v videmski pokrajini so pa narodnostni problemi postali važni.

S poslanstvom kulture si prilaščamo materinščino, odkrivamo zlahtno domovino slovenskega srca in jezika, dokazujemo, da se naše ljudstvo dviga v spoštovano občestvo.

Naša pravda do materinščine je borba proti nekulturi, je pridobitev pravega mesta v družbi, je pravica do eksistence in ovrednotenja domačije!

Italijanska vlada se ne bo mogla več otesti naše problematike, ker kulturna društva, naše krajevne uprave in videmska Cerkev ustvarjajo politično situacijo, ki se upira usodi izrivanja in glodanja tega roba slovenstva.

Slovenci pod Matajurjem in Kaninom potrjujemo, da hočemo ostati še naprej Slovenci!

Toda naše zahteve po globalni zaščiti niso uslišane. Raznašajo zavest, da nas ni!

Izkoriščajo predsodke, da ne uveljavijo ustavnega odnosa do nas. Od-

sekajo nas v kategorije, da upravičujejo svoje nasilje.

Izrabljajo našo lojalnost, da nam omejujejo zaščito. Ponujajo nam mero varstva na ravni narečja in folkloru, da nas razvrednotijo kot Slovence, da nas osamijo, da nas ločijo od povezanosti od vseh Slovencev, kar krši pravico do enakopravne rasti in princip nedeljive zaščite.

Mi pa smo in hočemo biti enakopravni subjekt varstva in pravic kot vsi Slovenci v Italiji.

Zato zahtevamo, da se naš narodni čut in narodna zavest kot Beneški, rezijski in kanalski Slovenci prerodi v odrešilen akt domačih korenin, v sistem izobraževanja v slovenskem jeziku, v perspektivni gospodarski program, v pogoj narodnostnega napredka, v prepoved celotnega našega obmejnega ozemlja, v vrnitev izseljenec, in vse to strnjeno v globalnem zaščitnem zakonu Slovencev, od Trbiža do Milj, brez vsakršnega ločevanja.

Ne bomo pozabili, da je država dolžna izdati potrebna določila za vse Slovence ne glede na njihovo številčnost, zemljepisno lokacijo, večjo ali manjšo moč zahtev, ker je to postulat pluralistične družbe in kulture sosedstva.

Predsednik Slovenske kulturno-gospodarske zveze Boris Race

Današnji Travnik najboljši odgovor vsem tistim ki hočejo ločevati Slovence na dve kategoriji

Današnji goriški Travnik daje odgovor vsem tistim, ki hočejo ločevati Slovence na dve kategoriji.

Na tem trgu zbrani Slovenci s Tržaškega, Goriškega, iz Benečije, Režije in Kanalske doline z našo današnjo prisotnostjo potrjujemo, da smo od Trbiža do Milj eno in da terjamo za vse Slovence v teh pokrajinah enake pravice.

Skoro štirideset let terjamo zakonsko zaščito tudi zato, da se odpravijo razlike v narodnostnih pravicah med videmsko, goriško in tržaško pokrajino. Naleteli smo na gluha ušesa.

Desetletja so bila potrebna, zato da se je vsaj glede načelnega gledanja na manjšine nekaj spremenilo na bolje. Prodrlo je spoznanje, da manjšine bogatijo celotni prostor, kjer bivajo skupaj z večinskim narodom. V Italiji so to resnico osvojile vse demokratske sile. Nam je prav, da je tako. Ni nam prav, če se nekatere od teh sil v zvezi z nami ne ravna-

po tem spoznanju.

Slovenska manjšina predstavlja po vsem tem bogastvo le v deklaracijah, v praksi se pa hote zapravlja.

Največja preizkušnja demokracije vsake družbe je v tem, v kolikšni meri je pripravljena zaščititi šibkejšo. Ustava italijanske republike izraža obvezo, da je treba to preizkušnjo prestati. Vsak dan in na vsakem koraku pa je očitno, da italijanska družba ni glede do nas opravila tega izpita. Pravice smo terjali s političnim bojem, s prepričevanjem, z dokazovanjem in z našo dejavnostjo predvsem v kulturi. Za naše mirno in demokratično obnašanje smo bili res slabo poplačani. In kaj bo jutri? Preveč znakov kaže, da ni pripravljeno, da bi bili v bodočnosti deležni boljšega plačila.

Današnje zborovanje je protest proti takemu odnosu do nas, zato zahtevamo, da je treba obrniti stran.

V prvi vrsti zahtevamo, da je treba

v senatu brez prestanka nadaljevati in čimprej zaključiti razpravo o globalnem zaščitnem zakonu. Če ima vlada namen, da predloži parlamentu svoj zakonski osnutek, naj to stori takoj. Ministrovo zagotovilo, da bo vlada izdelala svoj osnutek, ne sme biti razlog za odlašanje.

Zakon mora določati za vse Slovence v Furlaniji - Julijski krajini enake temeljne pravice. Različno ravnanje pospešuje asimilacijo, zato tak zakon ne bi bil več zaščitni, marveč njegovo nasprotje.

Terjamo tak zakon, ki nam bo nudil možnosti, da ohranimo našo identiteto in da postanemo enakopravni državljani. Zato nam mora biti dana možnost, da sodelujemo pri oblikovanju njegove vsebine.

Odklanjamo kakršnokoli preštevanje ali posebne postopke, zato, da bi si pridobili narodnostne pravice. Oboje je zaradi nepopravljenih krivic,

zaradi neenakopravnosti slovenskega človeka in zaradi nerealnih zahtev v očitno škodo slovenski manjšini. Nobena oblika ugotavljanja torej, saj je predobro znano, v katerih občinah žive Slovenci.

Od demokratičnih sil italijanske družbe in od vseh ljudi dobre volje

pričakujemo polno podporo našim zahtevam, ki so naravne potrebe vsake manjšine. Če zahtevamo slovensko šolo za vse Slovence, če terjamo pravico slovenskega jezika, podporo slovenski kulturi, tisku in drugim organiziranim dejavnostim, delamo v prvi vrsti zato, da ostanemo Slovenci, delamo zato, da se obvarujemo pred asimilacijo in utrjujemo demokracijo.

Naš boj za narodnostne pravice je gola obramba, zato nikogar ne ogrožamo. Tisti, ki proglašajo našo manifestacijo za nevarnost današnji narodnostni sliki Gorice, delajo to zato, da bi zbudili nacionalistične strasti v očitnem obžalovanju, da nas še niso utegnili asimilirati.

Izolacija teh skupin bo očitno v korist demokracije. Zato pozivamo demokratične stranke, naj ne popuščajo tistim, ki so proti sožitju med obema narodnostima in plodnemu sodelovanju na meji.

*Predstavniki Socialistične stranke Italije Jože Cej***Slovenci ne zahtevamo privilegijev ali »bilingvizma«
želimo pa se razvijati kot enakopravni člani družbe**

Pravijo, da bi izglasovanje zaščitnega zakona pomenilo postavljanje našo skupnost v privilegiran položaj. To je laž. Pravijo, da vsiljujemo dvojezičnost — bilingvizem. To je zopet laž. Lažniva pričevanja pa niso jamstvo za pravičen zakon. Zato smo se danes zbrali tu, da bi takšne in podobne govornice zavrnili kot neresnične in zlonamerne.

Da smo se vsi skupaj tako množično in tako spontano zbrali na tej manifestaciji, se to ni zgodilo zaradi privilegijev, marveč zato, da izrazimo vse naše nezadovoljstvo, vso našo zaskrbljenost zaradi počasnega, mučnega in težkega uveljavljanja naših osnovnih, zakonskih in ustavnih pravic. Ogorčeni poslušamo nesprejemljive obtožbe, da naš jezik vsiljujemo drugim. Naš odgovor mora biti jasn: nikomur ne vsiljujemo na-

še govornice, ne prenesemo pa, da drugi mimo idealov evropeizma in demokratičnih načel utesnjujejo uporabo in nego našega jezika.

Zato nam je zakonska zaščita potrebna, da bomo govorili v našem

materinskem jeziku, ne samo v okviru naše skupnosti in naših šol, ampak vsepovsod, tam, kjer prikazujemo našo prisotnost, tudi in predvsem ko gre za stike z dejavnimi upravami in ustanovami. Še več: zagotovljeno nam mora biti delovanje naših ustanov in vseh oblik dela, ki so nam potrebni da negujemo in krepiamo naš jezik in našo kulturo. Naj tu omenim samo, kot primer, dramatičen položaj Slovenskega stalnega gledališča in neizpolnjeno obljubo televizijskega programa v slovenskem jeziku.

Zato smo danes tukaj, od Trbiža do Milja, da izpričamo našo narodnostno prisotnost, ki ni deljiva ne v okraje in ne v kategorije.

Zbrali smo se tu na Travniku, na prostoru, na katerem se že več kot tisoč let vije nit naše zgodovine. Ta prostor je za nas zgodovinsko obe-

ležje, je eden od simbolov dolgotrajnega boja za boljše in pravičnejše odnose med ljudmi, za prijateljsko sožitje, za mir med narodi. Zato je nam Travniki domač, kot je tudi doma našim bratom iz Kanalske in Rezijske doline in iz Benečije, s Krasa in iz Tržaškega zaliva, katerim gre naš nadvse prisrčen in topel pozdrav.

Nismo se zbrali iz nekega občutka samozadovoljstva, zbrali smo se, da izpričamo javnosti in oblastem vse naše nezadovoljstvo, vso našo zaskrbljenost in da povemo, da smo se zbrali enotno, ker se hočemo razvijati kot enakopravni člani družbe, enaki med enakimi, in to na šolskem, kulturnem, gospodarskem in družbenem področju.

V tem razvoju hočemo ohraniti naš značaj, našo narodno zavest kot razpoznavni element, ki je vreden vse

pozornosti in spoštovanja.

Ni enakopravnosti brez spoštovanja, ni spoštovanja brez priznanja pravic.

Danes smo tu, da še enkrat in še bolj odločno zahtevamo, da se naši narodnostni skupnosti omogoči in zagotovi nemoten razvoj, ki bo nam in celotni družbi v korist, da nam ne bodo jutri očitali, kar danes očitajo našim bratom v Benečiji, zakaj se niste oglašili, ko je izšel družbeni in gospodarski razvoj v drugo smer. Ne bomo dovolili, da se nam kratijo osnovne pravice z namenom, da se vedno bolj utesnjuje razvoj naše skupnosti. Ponovno se sklicujemo na ustavo in načela, ki niso bila zato postavljena, da ostajajo neizpolnjena črka, marveč zato, da se njihova vsebina uveljavi in dokončno reši naš položaj.

*Deželni predsednik Slovenske skupnosti Rafko Dolhar***Italijanska država naj spoštuje in uresniči
ustavo in svobodno podpisane mednarodne obveze**

Vsem mora biti jasno, da ni slučaj, če smo se danes zbrali na tem kraju. Ta kraj, ta goriški trg spada med tiste kraje, ki so sveti vsem Slovincem. To je kraj trpljenja in žrtev slovenskega naroda, to je kraj, kjer se je izpričala žetva po pravici in upor proti krivici. In želja po uveljavljanju naših zakonitih pravic narodne skupnosti se mora tudi danes glasno dvigniti iz tega kraja.

Naši očeti so dvajset let živeli pod fašističnim jarmom in najboljši sinovi našega naroda so se fašizmu uprli in prispevali znaten delež pri osvoboditvi slovenskega narodnostnega ozemlja izpod nacistične diktature.

Na pogorišču fašistične diktature je zrastle tudi država, v kateri živimo. Demokratična republika, v ka-

teri že skoraj štiri desetletja čakamo na uzakonitev naših narodnostnih pravic.

Kaj pa zahtevamo tako v nebo vpijočega, da tega republika, v kateri živimo, ni bila sposobna uzakoniti?

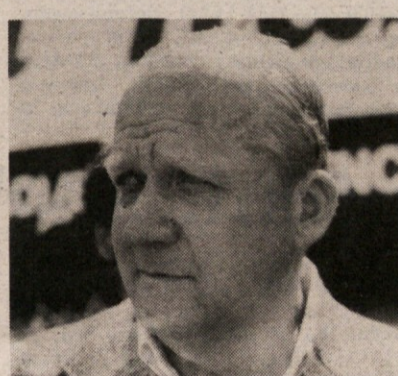
Predvsem zahtevamo, da država, v kateri živimo spoštuje in uresniči ustavo, ki si jo je sama izbrala. To je torej predvsem problem njene časti.

Nadalje zahtevamo, da država spoštuje in uresniči mednarodne pogodbe pred 35 leti preko londonskega memoranduma pred 30 leti do osimskega sporazuma pred skoraj 10 leti. Tudi to je še prej kot problem naše pravice problem časti države, v kateri živimo, in političnih mož, ki ji vladajo.

Končno je uzakonitev pravic narod-

nostnih manjšin tudi problem demokratične doslednosti italijanske družbe same. Demokratičnost neke družbe namreč ocenjujemo tudi po stopnji zaščite, ki jo nudi večinski narod manjšinam. Brez spoštovanja manjšinskih pravic je sklicevanje na odporništvo in na demokracijo prazna fraza. Praznih fraz in obljub pa smo naveličani. Danes imamo vso pravico pričakovati dejanja. In to takoj, brez vsakega odlašanja. Višek perfidnosti pa bi danes predstavljalo sklicevanje na številčno gostoto slovenske narodne skupnosti ali različno stopnjo zavesti po posameznih pokrajinah naše dežele. Če država, v kateri živimo, pričakuje od nas lojalnost, nam mora dati tudi pravice, ki nam pripadajo.

Zahteva po globalni zaščiti, do ka-

tere imamo vso pravico in jo tukaj ponovno in energično zahtevamo, pa nas ne sme uspravati. Današnje zborovanje je dokaz, da smo Slovenci od Višarja do Matajurja ter preko Brd

in Krasa do Miljskih hribov složni v naših zahtevah. Bodimo tudi enako složni pri delu za našo narodno skupnost. Posebna skrb nas vseh naj vzelja Slovincem v Videmski pokrajini, kjer morajo slovenski otroci še letos dobiti pouk v materinščini, pa četudi v zasebni šoli, za katero moramo skrbeti vsi Slovenci v naši deželi. Veliko preveč je tam že bilo zamujenega.

Iz tega zborovanja naj se dvigne protest zaradi nezaslišanega zavlačevanja pri realizaciji naših zakonitih pravic in zahteva po uzakonitvi celovite zaščite Slovencev v Italiji. Glasno in zavestno pa se moramo zakleti, da se bomo na vseh področjih še bolj zagrizli v delo za boljšo bodočnost naših otrok in celotne slovenske narodnostne skupnosti.

*Predstavnica Sveta slovenskih organizacij Marija Ferletič***Nočemo biti ponovna žrtev tihega nasilja
nočemo biti razmrčvarjeni »v štiri vetrove«**

»O dobro seme v zemljo to, krvniki, vsejali ste! Nekoč bo dobra žetev!« Množična in dostojanstvena prisotnost na današnjem slovenskem protestnem zborovanju živo potrjuje napoved citiranih Gradnikovih verzov posvečenih slovenskim puntarjem, ki so v svojem boju za pravico pred 300 leti postali žrtev nasilja prav na tem trgu in nato razsekani, obešeni na starih krajih in v štiri vetrove. Dobra je res žetev, če pomislimo, koliko je slovenski človek v svoji zgodovini pretrpel za svobodo in za uveljavitev človečanskih pravic. Močan si slovenski narod, tisoč in pet-

sto let krvaviš, izkrvavel nisi,« pravi pisatelj I. Cankar.

Tudi Slovenci, ki smo po mednarodnih dogovorih ostali izven meja matične države, nočemo izkrvaveti! Nočemo biti ponovna žrtev to tihega nasilja, nočemo »biti razmrčvarjeni« na štiri kraje in v štiri vetrove! Z današnjo skupno prisotnostjo hočemo odločno in javno izpričati, da za izglasovanje poštenega in demokratičnega zakona za enakovredno zaščito vseh Slovencev ne trpimo več odlašanj, ki predstavljajo bolečo krvavitev Slovencev v Italiji.

Očitno in hiter je namreč proces

asimilacije, krči se slovenski prostor, ruši se gospodarska samostojnost.

Najučinkovitejši zakonski predlog predstavljata zavest in prisotnost slehernega Slovence v skupnem boju, zato v imenu SSO bodite mi vsi ti sočrta pozdravljeni! Nismo tu kot revolucionarji in kršitelji tistega mirnega sožitja, ki se je z obojestranskim trudom tu živčnega prebivalstva ustvarilo v zadnjih poveljnih letih. Zbrali smo se kot odgovorni državljani slovenskega jezika, ki čuti, da ne samo pravico, ampak tudi dolžnost, da izterjajo izvajanje načel

italijanske ustave in spoštovanje mednarodnih dogovorov.

Za doseg zaščite Slovenci nismo ubrali poti nasilja. Upravičeno zato pričakujemo, da tudi vlada pošteno tolmači in izvaja ta pojem, saj merilo demokracije v državi so pravice, katerih so manjšine deležne.

Slovenci smo že od leta 1947 s svojimi zahtevami prisotni v Rimu. Prav jutri poteka 37 let, odkar je SDZ naslovlila predsedniku ustavne komisije in ministrskemu predsedniku v Rimu petico, da se za naše

NADALJEVANJE NA 6. STRANI

*Senatorka Komunistične partije Italije Jelka Gerbec***Demokratična javnost naj nas podpre, da bomo
še v tej zakonodajni dobi dosegli zaščitni zakon**

Zbrali smo se na tem trgu, da poudarimo našo skupno, neumorno voljo po doseg globalne zaščite celotne naše narodne skupnosti.

Prejšnjo sredo se je končno, po dolgem zavlačevanju, začela v senatu razprava o formalni ureditvi naših pravic. Čakati smo morali skoraj leto dni, odkar se je pričela deveta mandatna doba, da smo se lahko spet oglašili v parlamentu.

Začetek te razprave je brez dvoma sad vsiljivega nastopa vseh, ki se v parlamentu potegujejo za naše pravice. Je pa tudi obenem sad odločnega in enotnega boja slovenske manjšine v Italiji in vseh demokratičnih sil, ki so ob strani v tem našem boju za staro pravdo.

To je vsekakor dobra vest, vendar ne smemo zanemarjati dejstva, da smo doslej slišali samo poročevalca,

ki je orisal tri osnutke, ki so jih v senatu predložile komunistična partija, socialistična stranka in Slovenska skupnost. Krščanska demokracija namreč svojega osnutka še ni predložila v senatu. Tudi ne vemo, če bodo in kdaj bodo določili obiske naših krajev, če se bo razvila splošna razprava, če bo sestavljen ožji odbor za poenotenje besedila. Mi želimo, da se člani pristojne komisije seznanijo v živem stiku s Slovenci z vsemi našimi problemi, z našim delom, z našimi težavami, da razumejo, kdo in kaj smo Slovenci v Italiji, da razumejo, da ne ogrožamo nikogar, da Slovenci samo uresničujemo načela ustave in odporništva, ki sta neoporečna osnova, na

kateri temelji italijanska republika. Temu, neposrednemu stiku med parlamentarci, ki razpravljajo o zakonskem osnutku, in Slovenci, posvečamo komunisti veliko pozornost, saj je to edina ustavna pot, ki dopušča naši manjšini, da postane subjekt in protagonist pri določanju lastnih pravic.

Tudi zato smo zbrani enotno, da zahtevamo, naj nas pokličejo na razgovor, da nas poslušajo, da slišijo, da smo Slovenci od Trsta do Nadiške, Terske, Kanalske doline vsi ena sama družina, ena sama skupnost.

Globalne zaščite ne vsiljujemo nikomur, a jo zahtevamo zase, za vse, ki smo, ki se čutimo in hočemo biti del te skupnosti, ki govorimo sloven-

ski jezik in smo državljani italijanske republike. Želimo da se nemoteno razvijajo naša kultura in druge dejavnosti. Zahtevamo, da se tudi za nas, Slovence v Italiji, spoštuje ustava in izvaja njena tretji in šesti člen. S svojo prisotnostjo, s svojo istovetnostjo, s svojo dejavnostjo, s svojo etnično in kulturno povezanostjo z matičnim narodom, Slovenci v Italiji ne rušimo, pač pa nasprotno krepiamo načelo tretjega člena italijanske ustave o nedeljivosti republike, ker bogatimo njeno splošno kulturno in družbeno stvarnost, zaklad njenih demokratičnih vrednot.

NADALJEVANJE NA 6. STRANI

Izjave in vtisi italijanskih politikov

»Vaša manifestacija je izraz demokracije...«

Med množico na Travniku je bilo tudi več italijanskih politikov, upraviteljev in sindikalistov, ki so hoteli s svojo prisotnostjo izpričati solidarnost naši narodnosti skupnosti v boju za spoštovanje in uveljavitev naših pravic. Posredujemo vam nekatere njihove vtise o včerajšnji manifestaciji.

GIGLIA TEDESCO (parlamentarka KPI in podpredsednica senata): V preteklosti sem bila že nekajkrat med Slovenci v Italiji in poznam vaš položaj in vaše probleme. Danes tu v Gorici pa sem spoznala vašo temperamentnost in vaš zanos, ki sta me v marsičem prijetno presenetila. I-

Podpredsednica senata Giglia Tedesco

mate zelo živo in pogumno mladino, kar nadaljujte po tej poti, mi komunisti bomo vedno med vami in z vami. S svoje strani se obvezujem, da bom zahtevo po čimprejšnji odobritvi globalnega zakona spet formalno iznesla na predsedstvo senata.

GIANFRANCO CARBONE (načelnik svetovalske skupine PSI v deželni svetovi Furlanije - Julijske krajine): Upam, da bo ta množična manifestacija res stvarno koristila za pospešitev parlamentarnega postopka za odobritev zaščite. Država in zlasti parlament preživljata v tem trenutku hudo institucionalno krizo, pred nami pa so evropske volitve. Vsekakor sem proti nadaljnjemu zavlačevanju z odobritvijo zaščitnega normativa.

GIORGIO ROSSETTI (deželni tajnik KPI): Bila je velika in mogočna manifestacija, s katero je slovenska manjšina ponovno opozorila javno mnenje, politične sile in institucije na neverjetni položaj neke skupnosti, ki živi že preko 38 let brez zaščitnega zakona. To je storila omikano, dostojno, jasno in z veseljem, kar se v večji meri ožigosa nesprejemljivo stališče nekaterih goriških sil, ki so potrdile, da hočejo zanižati demokratično pravico neki skupnosti, da lahko manifestira, kot je sicer v naši republiki priznано vsem kategorijam in družbenim razredom.

GIORGIO CAVALLO (deželni svetovalec DP): Zdi se mi, da je manifestacija zgodovinski dogodek, s katero je slovensko prebivalstvo izpričalo voljo po dosegu zaščitnega zakona, ki

Goriški tajnik CGIL Luciano Pini

naj zaobjame tržaško, goriško in videmsko pokrajino. Mislim, da bo ta manifestacija lahko premaknila, u-

pam dokončno, sedanjí položaj z mrtve točke. Bilo bi res hudo, da bi stranke večine na vsedržavni ravni zaradi političnih ravnovesij ne odgovorile na primeren način. Mislim, da je ta manifestacija izraz demokracije, ki bo lahko imela pozitivne posledice v vsem demokratičnem življenju in za vse manjšine, ki živijo v deželi. Manifestacija je bila res velik ljudski dogodek.

PAOLO PAROVEL (voditelj »Srednjeevropske omike«): Škoda, da takih manifestacij ne morete organizirati v Trstu...

LUCIANO PINI (goriški tajnik CG IL): Delavstvo je tudi danes, kot vedno, v prvi vrsti za manjšinske pravice. Osebnost take manifestacije na Travniku nisem še doživel.

ROBERTO TREU (tržaški tajnik CGIL): Vaše zahteve niso še dovolj prodrle med italijansko javnost. Treba bo skupno še delati v to smer. Obrambna taktika, če govorimo v nogometnem žargonu, je vsekakor nima, sedaj je treba v napad!

V Trstu, Gorici in Benečiji smo siti čakanja in sleparij

(S transparenta na Travniku v Gorici)

Smo utrujeni, a srečni in zadovoljni

Ko sem prišla na Travniki, ob uri, ko je bil napovedan začetek našega velikega enotnega množičnega shoda v Gorici, me je prijetno tislilo pri srcu: nekaj takega sem doživljala pred tolikimi in tolikimi leti, ko je šlo še za to, čigav bo Trst in ko so se Slovenci, ramo ob ramo z naprednimi italijanskimi množicami borili proti reakcionarnim silam, proti ostankom fašizma, za mir in mirno prijateljsko sožitje na tem področju. Tudi takrat je bilo vzdušje tako borbeno, tako navdušujoče.

In če se sicer ljudje branijo magnetofona, ker pravijo, da ne znajo govoriti, da jim je nerodno itd., sem imela tokrat okrog sebe toliko »kandidatov«, takih, ki so želeli povedati, kaj čutijo ob tem pomembnem zborovanju, ki je bilo, lahko rečemo, ne samo za organizatorje in pobudnike, temveč tudi za vse udeležence enkratno doživetje, ki ga zlepa ne bodo pozabili, da jih na žalost ne morem objaviti, niti omeniti.

Nisem še prestopila trga, ko me je že ustavila skupina mladincev iz Bazovice. »Povejte, so mi rekli, da je

naša vas danes skoraj prazna. Prišli smo stari in mladi in smo srečni, ko se tukaj srečamo vsi, ki smo si obljubili, da bomo prišli in smo tudi res prišli.«

Potem sem srečala Ivana Malalana iz Trebča, starega borca in aktivista, ki je prišel na manifestacijo kar z obema sinovoma in celo družino. Solze je imel v očeh, ko mi je dejal, da je to za njega eden najlepših in najpomembnejših dnevo.

»Vesel sem, da sem ga doživel, da sem videl tu v Gorici toliko Slovencev, da slišim povsod slovensko in da vidim predvsem toliko mladih. Česa se lahko bojimo, dokler imamo okrog sebe toliko mladih?«

Potem sem iskala skupino iz Milja, ki je bila tudi napovedana na zborovanju v Gorici. Dolgo jih nisem našla, ker sem pač iskala, da bo nekeje napisano »Društvo Slovencev iz miljske občine«. Pa so imeli drugačen transparent »Od Milja do Trbiža smo eno«. In tu sem jih našla vse, od šolarjev, njihovih staršev, predstavnikov društev in drugih organizacij. »Društvo je organiziralo avtobus, ostali smo prišli s svojimi

avtomobili. Poglejte nas kako smo številni.«

Od Domja so me že od daleč videli in mi takoj povedali, da so prišli na manifestacijo kar z dvema avtobusoma in še veliko je bilo takih, ki so se pripeljali s svojimi avtomobili. Imeli so svoja dva transparenta »Ne preštevajte ne kategorije« in »Globalni zakon takoj«.

Tudi nekdanjega dolgoletnega odgovornega urednika Primorskega dnevnika Stanislava Renka sem srečala med udeleženci. »Tako velika manifestacija, kot danes, je bila menda maja leta 1945 v Gorici prav na tem trgu. Predvsem sem srečen, ko vidim toliko mladih in upam, da se bodo takšne skupne manifestacije še ponavljale. Sicer pa se mi zdi eden najbolj duhovitih transparentov tiste, ki so ga nosili Benečani, kjer je bilo napisano »Hvala lepa, nočemo v serijo C«.

Ko sem iskala še druge skupine, so me kar ustavljali ljudje iz raznih vasi tržaškega, pa tudi goriškega in videmskega področja, ki me dobro poznajo. Če bi hotela navesti njihova imena bi jih bilo preveč, ali

pa bi koga tudi izpustila. A njihovi občutki so si bili edini: »Tu naj pridejo in naj nas preštevajo. Tu smo enotni in takšni moramo ostati, če hočemo doseči svoje pravice.«

Nisem mogla mimo številnih aktivistov, borcev, takšnih, ki se niso samo med drugo svetovno vojno borili za pravice svojega naroda, temveč so s tem bojem in svojo zavzetostjo nadaljevali tudi vsa povojna leta. Našla sem jih v raznih skupinah, pod raznimi transparenti, toda vsi so bili žarečih zadovoljnih obrazov. »Vidimo, da se nismo zastopali borili. Samo koliko mladih je med nami. To je za nas danes eden najlepših in najsrečnejših dni.«

Tudi gospodarstvenike, odvetnike, šolnike, pa razne društvene delavce sem srečala. Vsi so izražali svoje zadovoljstvo, veselje, da nas je bilo toliko, da je manifestacija uspešna tako, kot smo si želeli.

Zadnji, ki so me ustavili, so bili goriški mladinci, tisti, ki so do zadnjega delali in pomagali pri organizaciji.

»Smo utrujeni, a srečni in zadovoljni.«

● Jelka Gerbec

NADALJEVANJE S 5. STRANI

Na vse to opozarjamo javno mnenje, ki ga ne smejo begati sovražne, protislovenske kampanje. Na to opozarjamo parlament in poudarjamo enotno, da hočemo zakon, ki naj resnično, celovito, istočasno v vseh pokrajinah, kjer živimo Slovenci, uredi naše pravice in nudi jamstva za naš nemoten obstoj in razvoj.

Vemo, da je italijanska resnično demokratična javnost z nami. S tega mesta pozivamo vse prijateljske sile, naj nas stvarno in odločno podprejo, da bomo vsaj v tej zakonodajni dobi, po več kot 40 letih obstoja republike in njene ustave, dosegli globalni zaščitni zakon. Naj nas podprejo, da storimo vsi skupaj nov korak na poti demokratičnega napredka.

● Marija Ferletič

NADALJEVANJE S 5. STRANI

kraje prizna ustrezna avtonomija in zagotovi zaščito Slovencev. Sledile so v letih druge peticije in zakonski predlogi s strani slovenske stranke. Pred 14 leti so tudi italijanske stranke vložile v parlamentu zakonske predloge. Znani so skupni posegi društev in organizacij že od leta 1970, posegi civilnih in cerkvenih oblasti, številna potovanja v Rim enotne delegacije k zastopniku republike, predsednikom vlade in parlamenta. Znano je dolgo sodelovanje slovenskih zastopnikov pri takozvani paritetni komisiji. Goriški pokrajinski svet je v svoji resoluciji izglasoval leta 1971 med drugim podčrtal, da je zaščita manjšine splošni interes države. V uvodu v manjšinsko konferenco, ki je bila v Gorici leta 1974 je pokrajinski predsednik podčrtal, da se mora slovenska manjšina kvalificirati kot element bogatitve in demokracije. Tematika manjšin je bila široko obdelana tudi na konferenci manjšin v Trstu istega leta. Pozitivne in številne so bile resolucije izglasovane za zaščito Slovencev že v letu 1969.

Slovenci hočemo odgovorno opravljati poslanstvo mostu, ki nam je zapuščeno in v duhu Prešernove Zdravljice biti prisoten zgled mirnega sožitja med narodi, predpogoj za vsestranski napredek.

Po vsem tem se sprašujemo ali smo za naš demokratičen in discipliniran in potrpežljiv nastop zaslužili to, da nas vlada žaljivo prezira.

Kdo ne bo opravičil človeka, ki bo s pesnikom Gradnikom krčevito izjavil »In pest se stiska, strastno pada kletev«, ko ugotavlja, da današnji ministrski predsednik Craxi opravičuje preziranje slovenske manjšine v svojih izjavah, češ da ni bil o problemu seznanjen! Krivdo pa mora pripisovati le sebi, saj enotne delegacije ni še sprejel ne kot vladni organ ne kot politični glavar.

Dragi rojaki, ob teh ugotovitvah se moramo sprijazniti z Gregorčičevimi verzji: »Ni praznik, predragi, nam naše življenje!« Od našega prizadevanja je dosti odvisno kdaj in kakšen bo zaščitni zakon! »Skoz trpljenje nas krepi usoda, ena vera je en klic: svoboda!« je zapela pesnica Ljubka Šorli Bratuž.

Priznanje naši redarski službi

Ogromna množica na Travniku je bila izredna preizkušnja za redarsko službo. Čeprav se je skrbno in vestno pripravila, da bi v nedeljo na Travniku in okrog njega vse potekalo v redu, jo je izreden, nepričakovan naval ljudi nekoliko presenetil. Kljub temu so se mladinci z rdečimi trakovi na rokah, ki so pomagali usmerjevati promet in ki so zastražili vse ključne točke na trgu, glavnih slovenskih objektih, in na glavnih zbirališčih, povsem zadovoljivo izkazali. Delo, ki ga je opravljalo nad 120 mladincev z Goriškega in Tržaškega, je koordiniral poseben odbor, ki je pripravil poseben plan že pred desetimi dnevi in ki sta ga vodila Aldo Rupel in načelnik slovenskih goriških skavtov Mauro Leban.

Oba sta imela med včerajšnjo manifestacijo polne roke dela, tako da smo s težavo z njima izmenjali nekaj vtisov. Oba sta bila vidno presenečena nad množičnostjo manifestacije, ki je, kot rečeno, povzročila nekatere težave, zlasti kar je zadevalo promet, ki se je stekal v Gorico. Kljub temu sta se zadovoljivo izrekla o opravljenem delu svojih fantov. »Glede vprašanja varnosti, nam je med drugim dejal Rupel, je bila naša parola, naj čimveč ljudi pride s fotografirskimi aparati, da bodo slikali, pa ne le za spomin, temveč tudi za dokazno gradivo. Ta sistem bi morali osvojiti tu-

Ponosni smo na našo ponosno mladino!

»Ponosem sem, da sem Slovenec« — ta napis, ki so ga visoko nosili dijaki goriškega trgovskega zavoda Zojs, je bolj kot katerikoli drugi pričal o čustvih, ki so prevečala našo dijaško mladino med včerajšnjim slovenskim praznikom na Travniku. Na manifestaciji se je zbralo res mnogo naših mladih, od učencev osnovnih šol do nižjih in višjih srednjih šol. Številne šole so bile prisotne s

svojimi transparenti: učenci in dijaki so se zbirali okrog teh transparentov, še mnogo pa jih je bilo zbranih ob praporih in napisih domačih kulturnih in športnih društev, tako da lahko res zapišemo, da je bila včerajšnja prireditev tudi velik praznik naše mladine in naše šole.

Goriško učiteljske Gregorčič in licej Trubar sta bila prisotna na

Travniku s svojima transparentoma: prav tako tržaško učiteljske Slomšek, Združenje staršev in učenci srednje šole Kosovel in Klub mladih raziskovalcev.

Učitelji in profesorji so se zbirali ob transparentu Sindikata slovenske šole. Prof. Samo Pahor tudi ob tej priložnosti ni mogel iz svoje kože: v roki je držal lepenko, obarvano v zeleno, belo in rdečo barvo, z zbadljivim napisom: »Živela ustava«.

Med najmlajšimi udeleženci manifestacije sta bila prav gotovo Petra Križmančič in Peter Ferluga, učenca padriško - grobjske šole K.D. Kajuh, ki sta na trgu držala prapor svoje šole. »Prinesla nam ga je učiteljica preden smo zjutraj odpotovali v Gorico«, sta povedala. Učiteljica, Savica Grgič, je še dodala, da se je zbralo na manifestaciji mnogo učencev te šole: »Sklicali smo roditeljski sestanek, na katerem smo pozvali starše, naj pridejo z otroki v Gorico.« Odziv je bil vsekakor dober.

Na Travniku je bilo res mnogo naših šolnikov, od učiteljev do profesorjev in ravnateljev. Vsi, ki smo jih vprašali za vtis o manifestaciji, so bili navdušeni nad udeležbo, nad tem velikim praznikom Slovencev v Italiji. Med vsemi temi mnenji naj zabeležimo le eno: »Naši sovražniki so bili doslej v kratenju naših pravic enotnejši kot Slovenci v boju zanje. Na Travniku smo končno ubrali pravo enotno pot,« je dejal prof. Drago Bajc.

Tudi športniki v boju za najpomembnejšo zmago

Koliko nas je bilo včeraj na Travniku? To je najpogostejše vprašanje, ki smo si ga vsi postavljali. Še preden pa smo se spuščali v samopreštevaje, ne tisto, ki nam ga želijo vsiliti oni, ki nam niso naklonjeni, temveč samopreštevaje, ki izhaja iz zadovoljstva, da nas ni bilo malo, kot so se najbolj črnogledi, pa ne samo tisti (zakaj bi tega skrivali?), bali, je med vsemi prevladala ugotovitev: na Travniku mladine tokrat res ni manjkalo. In med mladino je treba v prvi vrsti prišteti športnike in športne delavce, ki so se v velikem številu odzvali pozivom svojih društev.

Res je, da množična prisotnost športnikov morda iz števila v dresu oblečenih ljudi ni prišla docela do izraza, vendar naše aktivne tekmovalce smo opazili tudi in predvsem v vrstah tabornikov, skavtov, kulturnih organizacij, mnogo pa je bilo tudi takih, ki so se na Travniku sicer »v civilu« zbrali v družbi soigralcev, precej pa je bilo tudi takih, ki so s seboj pripeljali starše in druge sorodnike, ki se manifestacije iz enega ali drugega razloga morda ne bi udeležili.

Prav s prisotnostjo neodraženo zgolj v dresu, so športniki dokazali svojo vsestransko angažiranost in občutljivost do vprašanja našega obstoja, hkrati pa so dokazali, da kljub tekmovalnim skušnjavam in drugim velikim pritiskom še vedno in morda čedalje bolj, predstavljajo pomemben člen za ohranjanje naše narodnostne identitete v teh krajih.

Idejno povezani z njimi so bili prav gotovo tudi tisti, ki jim neodložljive športne prireditve niso omogočile, da bi bili fizično prisotni na Travniku. Na igrišču, v telovadnici,

Med mladimi je bilo tudi veliko število športnikov

na progah ali za zeleno mizo so včeraj, kot prejšnjo in prihodnjo nedeljo, v športnem boju za zmago, izpričali in potrjevali, da se Slovenci ne bomo ukrotili tistim, ki nočejo priznati, da obstajamo in mednje delujemo.

Klavdij Starc (Jadranov košarkar): »Že pred včerajšnjo (sobotno) tekmo je naš kapetan Peter Žerjal v imenu vseh prebral poziv, da se množično udeležimo te manifestacije. Mislim, da so vsi ti pozivi in gotovo ne samo naš pripomogli, da se je danes tu v Gorici zbralo ogromno število ljudi.«

Ivo Strnad (Bregov nogometaš): »Ta manifestacija je pokazala, da je pri naših ljudeh narodna zavest še vedno živa. To so tudi dokazali športniki, ki so se množično odzvali vabilu.«

Henrik Lisjak (predsednik ŠD Kontovel): »Izredno vesel sem, da smo se v tolikšnem številu zbrali. Upam, da bi bili še naprej tako složni kot tukaj.«

Bruno Kneipp (Borov košarkar): »Športnikov je tudi zelo dosti. Sicer

pa sem za tako pomembno manifestacijo pričakoval še več ljudi, predvsem večinskega naroda, ki so nam naklonjeni.«

Joško Prinčič (dolgoletni športni delavec na Goriškem): »Ta manifestacija je povsem v redu in tudi izbira sedeža je povsem posrečena. Povezava z nekdanjimi punti seveda ni naključna.«

Edi Košuta (nekdanji Borov košarkar): »Že prej bi morali prireditelji take manifestacije. Tudi izbira Gorice je povsem pravilna. Pri tem bi dodal, da je skoraj smešno, da se nekateri ogrevajo za velike ideje Mitteleвроpe, naših najosnovnejših pravic pa še niso priznali.«

Adrijan Sosič (košarkarski delavec na Tržaškem): »Taktika oblasti, da zavračajo zakon o globalni zaščiti ne sme uspeti. S tako masovno udeležbo smo dokazali, da tu živimo, da nam morajo dati te pravice.«

Marko Ban (Jadranov košarkar): »Da se je tukaj zbralo toliko ljudi in predvsem mladine, je dokaz, da se

na športnem in kulturnem področju pravilno dela.«

Nadja Debenjak (odbojkarica Brega): »Mislim, da je bila Gorica pravilno izbrana za mesto današnje manifestacije. Mogoče bi bilo še boljše, če bi se zbrali v Vidmu, kjer bi še bolj opozorili italijansko javnost na naše zahteve. Pomembno je, da smo nastopili enotno in predvsem kot Slovenci.«

Mario Kralj (član SK Devin): »Takšna manifestacija je bila nujno potrebna, da množično dokažemo našo enotnost italijanskim oblastem in mislim, da od 1. maja leta 1946 takšnega nastopa Slovencev še ni bilo.«

Stepančič Vladimir (član ŠD Breg): »Mislim, da smo z množično udeležbo dokazali svojo enotnost, ki je velikega pomena za našo narodnostno skupnost in da bo današnje zborovanje doseglo svoj namen.«

Danijel Boškin (odbojkar OK Val): »V društvu smo se posebej pripravili na današnjo manifestacijo in večina naših igralcev je prisotna v klubskih dresih. Zborovanje ima velik pomen za dosego večjih pravic, kot jih imamo dosedaj.«

Cirila Kralj (odbojkarica Mebla): »Vzdušje na današnjem zborovanju je čudovito, vendar bi morali svojo enotnost in delavnost pokazati tudi ob drugih prilikah, saj je znano, da v vseh naših društvih in organizacijah primanjkuje ljudi, ki bi bili pripravljeni zavzeti delati.«

Mariza Škerk (podpredsednica ŠD Sokol): »Manifestacija je bila dobro organizirana in upam, da bo pomagala, da dosežemo tiste pravice, ki nam jih zagotavlja ustava. Posebna zasluga za uspešno manifestacijo gre vsem našim organizacijam in strankam, še posebej pa Primorskemu dnevniku, ki je s stalnim pisanjem doprinesel

k uspehu današnje prireditve.«

Peter Volk (trener minibasketa pri SZ Bor): »Pri Boru smo organizirali posebno avto-kolono. Prisotnih je dosti ljudi, vendar sem pričakoval še večjo udeležbo. Prav je, da končno množično zahtevamo tiste pravice, ki nam pripadajo.«

Damjana Ota (odbornica ŠD Breg): »Škoda da priprava na današnjo manifestacijo ni bila daljša, saj bi tako prišlo verjetno še več ljudi kot danes. Z današnjo manifestacijo smo dokazali, da obstajamo, če pa bomo dosegli vse kar zahtevamo pa ni odvisno samo od današnjega zborovanja, temveč tudi od mnogih drugih faktorjev.«

Vida Vidali (športna šola Trst): »Vedno bi morali biti tako enotni kot danes, ne pa da hodimo po različnih poteh pa čeprav je verjetno končni cilj teh poti isti. Gorica kot mesto za manifestacijo predstavlja nekakšno središče za Slovence iz tržaške, videmske in goriške pokrajine.«

Eva Fičur (bivša odbojkarica Bora): »Največ mi pomeni, da smo se Slovenci enotno zbrali in premostili različne ideološke in zgodovinske ovire, ki nas še vedno obremenjujejo. Mislim, da je enotnost edina pot in da moramo biti naprej Slovenci in šele nato člani raznih strank.«

Loris Zobec (košarkar Bora): »Nisem pričakoval tolišne udeležbe naših ljudi in upam, da bo zborovanje dalo pozitivne rezultate za našo narodnostno skupnost ter da se bo italijanska javnost zavedala naše prisotnosti in nas tudi podprla v boju za naše pravice.«

Mitja Zonta (nogometaš Brega): »Pozitivno je, da je prišlo do enotne manifestacije, bila pa bi potrebna že prej in tudi večkrat, da bi končno dosegli tiste pravice, ki jih že toliko časa zahtevamo. Kot športniki v stiku z italijanskimi klubi nismo naleteli na težave v zvezi z narodnostjo in prepiran sem, da bi nam morala tudi demokratična italijanska javnost stati ob strani v zahtevah za naše pravice.«

Kristina Degrassi (odbojkarica Doma): »V šoli smo imeli tudi predavanje o globalni zaščiti, tako da smo se mladi dobro seznanili s problemi naše skupnosti. Udeležba na zborovanju je dobra, moti pa me, da iz Gorice ni toliko ljudi, kot jih bi lahko bilo.«

Neva Grgič (odbojkarica Sloge): »Organizirali smo se v okviru vaških organizacij in danes sem pričakovala, kljub številni udeležbi, še več ljudi. Pozitivno je to, da Slovenci prvič enotno zahtevamo svoje pravice.«

Silvan Klabjan (dolgoletni športnik in predsednik ŠD Breg): »Današnja manifestacija je enkratno doživetje. Presenetila me je številna udeležba mladine, ki nam prav gotovo zagotavlja lepšo in bolj sigurno prihodnost.«

Lara Širca (namiznoteniška igralka Krasa): »Lepo je, da smo mladi dokazali, da si tudi mi s svojimi močmi prizadevamo za dosego pravic naše manjšine in da je mladina na današnji manifestaciji bila zelo številna.«

Nadja Rupel (odbojkarica Kontovele): »Zadoščenje za vse nas je, da smo končno nastopili enotno, kar bi se moralo zgoditi že dosti prej. Pri tem smo tudi športniki dali svoj delež, saj smo bili vedno aktivni v boju za dosego naših pravic ne samo na športnem igrišču temveč tudi v drugih organizacijah.«

Začetek medenih tednov

Ljubo in Nadja Košuta (on je Križan, ona pa Slivenka) sta se poročila v soboto zjutraj. Včeraj dopoldne sta bila že med množico na Travniku. Res borben začetek. Srečno!

Nekaj vtisov med pisano množico

Mladi so bili v prvi vrsti

Med pisano množico nasmejanih obrazov na Travniku smo nekatere med udeleženci povprašali o vtisih in občutkih, ki jih je v njih vzbudila množična manifestacija. Takole so se glasili odgovori.

Tine Nanut (zidar iz Standreža): »Kaj naj povem? Manifestacija je v redu. To napišite, da od propada stare Avstrije nismo imeli takega shoda.«

Danijel Jarc (študent iz Gorice): »Kak pomislek bi izrekel glede poteka manifestacije. Lepše bi bilo, če bi bili ljudje bolj aktivno soudeleženi, namesto da bi samo poslušali govore. Drugače pa je manifestacija popolnoma uspešna. Zbralo se nas je dosti več, kot sem pričakoval.«

Ezio Gosgnach (študent iz Matajurja): »Lepa manifestacija! Prišlo je zares dosti ljudi, ne samo iz Gorice in Trsta, ampak tudi iz Benečije. Pripeljali smo se z avtobusi, največ pa jih je prišlo v avtokoloni, tako da ne bi vedel povedati, koliko nas je iz videmske pokrajine, gotovo pa nas je dosti.«

»Manifestacija je bila res potrebna,« mu je pristavila Lucija Trusniach iz Čedad, »zlasti za nas Benečane. Pravijo, da nas ni, da v videmski po-

krajini ni Slovencev, toda danes smo dokazali, da smo, da živimo tudi v Benečiji. To pomeni današnja čudovita in res množična manifestacija.«

Franc Valič (redovnik iz Gorice): »Prišel sem, da nas bo več, da nas bo mnogo.«

Miljo Cotič (Redipuglia): »Zakaj sem prišel na Travniki? Za našo stvar, da podpremo našo stvar. Čas je, da se po tolikih letih reši narodnostno vprašanje.«

Pod velikim transparentom — Kanska dolina hoče globalno zaščito — so se zbrali predstavniki Slovencev iz Ukeve, Zabnice, Ovčje vasi in Trbiža. S kakšnimi občutki, je povedal Rudi Bartaloth: »Z zelo dobrimi občutki, lepo je, dosti nas je.«

Devetletni Niko Prešeren iz Trbiža je na včerajšnjem shodu ponosno in odločno, kljub vročini, držal enega od nosilnih drogov transparenta: »Lepo je!« Beseda, za katero se skriva nič koliko občutkov.

Andrej Šik (dijak iz Trsta): »Sem sem prišel tudi zaradi družbe, sicer pa se dobro zavedam važnosti, da smo tu vsi skupaj, vedri in veseli, predvsem vsi skupaj, ne ločeni po ideoloških barvah.«

Velika in čudovita preizkušnja

Včerajšnje mogočne manifestacije na goriškem Travniku so se udeležili številni umetniki, igralci, likovniki in kulturni delavci nasploh. Posamezne izjave smo si zapisovali, ko smo med množico srečali ta ali oni znan obraz, ljudi, ki jih ponavadi srečujemo na prireditvah, razstavah, koncertih, v gledališču, na literarnih večerih itd. V množici nas je pač vodil »slučaj«, ki pa je rodil skupno misel o izjemnosti manifestacije. Naj zapišemo izjave, kot smo jih beležili na vsestransko sončnem Travniku:

STANE STAREŠINIČ (igralec): »To je naš velik uspeh! Večkrat bi se morali izraziti množično, samo tako bomo kaj dosegli.«

MILKO RENER (umetniški kritik): »Presrečen sem nad tem razpoloženjem. Nismo vajeni takih manifestacij, ki na svoj način presegajo naše vsakodnevne življenjske razmere. To je čudovita preizkušnja naše enotnosti.«

BORIS PANGERC (književnik, član Tržaškega okleta): »Bal sem se, da bo danes malo ljudi, pa je manifestacija odlično uspešna. Tu imaš velik občutek zlitosti, kompaktnosti in to je zelo lep občutek.«

PETER WIESER (prišel je iz Koroške kot novinar Slovenskega vestnika, prevajalec): »To je mogočna manifestacija. Predvsem je tu res veliko mladih. Poudaril bi še uspeh enotnega nastopa Slovencev.«

MARKO KRAVOS (pesnik): »Najbolj me je razveselil prihod Beneških Slovencev. Vidiš, da so za stvar zagreti, na svež način jih čutiš zraven.«

FILIBERT BENEDETIČ (pesnik): »Absurdno je, da so dan prej italijanski nacionalisti trosili letake proti naši manifestaciji. Ta manifestacija je nosilec globoke kulturne in človeške vitalnosti. Ta duh bi moral rešiti

našo zemljo, saj je uprt v bodočnost. Kdor med italijansko večino tega ne vidi in nam je nasproten, suče zgodovino in razvoj nazaj po rakovi poti.«

SILVIJ KOBAL (igralec): »To je velika manifestacija. Duh, ki iz nje veje nikakor ni proti Italijanom. Sam sem globoko prepričan v Prešernov verz Naj žive vsi narodi.«

ALEKSIJ PREGARC (književnik): »Nujno je moralo priti do takšne manifestacije. Vsak resnično narodno čuteči Slovenec je moral priti sem. Upam, da bo to kaj zaleglo.«

JOŽE BABIČ (režiser): »To je lahko velik strateški premik v nadaljnjem boju za dosego naših pravic. Poudarim naj še skupen nastop Slovencev.«

MIRAN KOŠUTA (književnik in glasbenik): »Presenečen sem nad številom ljudi. Manifestacija je bila potrebna tudi za utrjevanje naše notranje zavesti.«

MARTIN JEVIKAR (literarni zgodovinar): »Zborovanje je res potrebna in koristna pobuda, kot dokazuje tudi navdušenje udeležencev. Prav je, da Slovenci pokažemo na viden način svojo enotnost, ko gre za naše osnovne pravice.«

IVO KRALJ (zborovodja): »Zelo sem zadovoljen, da je prišlo do enotnega nastopa Slovencev v Italiji. Bil je že skrajni čas, saj se že dolgo zavzemamo za iste cilje. Pravilnost takšnega nastopanja dokazuje tudi kar presenetljivo velika udeležba na manifestaciji.«

LJUBKA ŠORLI (pesnica): »To je nekaj veličastnega! V človeku se zbudi nepopisna občutja. V bistvu vsi mislimo eno: Slovenci smo in Slovenci ostanemo!«

DORČE SARDOČ, borec za narodnostne pravice in pisec knjige »Tigrova sled« pa je odgovoril z lapidarnim: »Sijajno!«

Nasmeh in znak zmage

Posebej za goriško manifestacijo zamišljen simbol zmage smo Slovenci hitro osvojili, kar dokazuje tudi naš posnetek. Prav nič nismo užaljeni, če je naš praznični dnevnik včeraj marsikomu služil v bran pred močno pripeko.

Naročnina: Mesečna 10.000 lir - celoletna 120.000 lir. - V SFRJ številka 15,00 din, naročnina za zasebnike mesečno 180,00, letno 1.800,00 din, za organizacije in podjetja mesečno 250,00, letno 2.500,00 din

Poštni tekoči račun za Italijo
Založništvo tržaškega tiska, Trst 11-5374

Za SFRJ - Ziro račun 50101-603-45361

ADIT - DZS 61000 Ljubljana

Kardeljeva 8/II. nad. - telefon 223023

Oglosi - Ob delavnikih: trgovski 1 modul (šir. 1 st., viš. 23. mm) 43.000. Finančni in legalni oglosi 2.900 lir za mm višine v širini 1 stolpca. Mali oglosi 550 lir beseda. Ob praznikih: povisek 20%. IVA 18%. Osmrtnice, zahvale in sozolja po formatu. Oglosi iz dežele Furlanije - Julijske krajine se naročajo pri oglosnem oddelku PUBLIEST - Trst, Ul. Montecchi 6 - tel. 775-275, tlx 460270 EST I, iz vseh drugih dežel v Italiji pri podružnicah SPI.

primorski dnevnik

21. maja 1984

TRST Ul. Montecchi 6 PP 559
Tel. (040) 794672 (4 linije) - Tlx 460270

GORICA Drevored 24 maggio 1

Tel. (0481) 83382 - 85723

ČEDAD Stretto De Rubeis 20

Tel. (0432) 731190

Odgovorni urednik Bogumil Samsa

Izdaja
in tiska

ZTT
Trst

FIEG

Član italijanske
zveze časopisnih
založnikov FIEG

Množica se je zbirala na goriškem Travniku že nekaj ur pred začetkom enotne manifestacije Slovencev v Italiji

Beneški Slovenci so na manifestacijo prinesli transparente z dopisnico parlamentarcem in predstavnikom oblasti

Del množice na Travniku, v ozadju goriška stolnica